

BOK-SJOKKET

NORGE STYRER Øst-spioner

Av OLAV VERSTO

Norsk militær etterretningstjeneste styrer etter alt å dømme fortsatt et spionnett i det tidligere Sovjetunionen. VG har opplysninger som bekrefter en påstand om dette i den nye boken om de hemmelige tjenestene. VG får også bekreftet at e-tjenesten drev overvåking av norske borgere, men i langt mindre omfang enn det forfatterne hevder i boken.

Det har lenge vært kjent at Norge i 1950-årene utdannet og smuglet inn agenter i det tidligere Sovjetunionen fra Finnmark og Finland. Mye tyder på at spionvirksomhet «på bakken» hos naboen i øst fortsatt og fortsatt pågår.

Både skandinaver og russere er blitt brukt i virksomheten. VG kjenner ikke til av hvem og hvordan den drives i dag.

Mistet livet

Det er på det rene at mennesker har mistet livet i spionoppdrag for norsk e-tjeneste. VG vet ikke hvor mange.

Den mest berømte norske spion i Sovjetunionen var Ingeborg Lygren. På oppdrag fra e-sjef Vilhelm Evang var hun bindeledd mellom norsk e-tjeneste/CIA og amerikanske agenter i Sovjetunionen. Lygren ble senere arrestert mistenkt for å være KGB-agent. Men hun var uskyldig, og ble løslatt.

Norge regnes som en etterretningsmessig stormakt. Men grunnen til det er virksomheten med avansert teknologi.

VG kjenner til at e-tjenesten hadde utførlige opplysninger om kuppforsøket mot daværende president Mikhail Gorbatsjov. E-tjenesten kjente f.eks. innholdet i kommunikasjon mellom kuppmakerne i Kremli og militære avdelinger.

Innsamlingen av etterretninger drives av den seksjonen i e-tjenesten som ledes av Trond Johansen, en gjennomgangsfjgur i den nye boken.

Satellitter

Virksomheten i øst følges fra skip, ubåter, fly og landstasjoner. Aller viktigst er spion-satellitene. Norge tar ikke ned

E-SJEF: Vilhelm Evang innsatte på 50-tallet Ingeborg Lygren som bindeledd mellom norsk e-tjeneste/CIA og amerikanske agenter i Sovjetunionen. Også i dag foregår det norsk etterretningstjeneste i det tidligere Sovjetunionen. Foto: NTB

opplysninger direkte fra satellittene, de kommer via andre NATO-land.

Elektronisk etterretning er kanskje den mest avanserte. Den fanger opp elektromagnetisk energi fra elektronisk utstyr – alt fra ildledningsutstyr på bakken til fremmede satellitter som sender signaler tilbake til bakken. Ellers benyttes satellittfotografering, radar, avlytting av sambandslinjer og radiokommunikasjon.

Utstyret er uhyre avansert. Avanserte er også menneskene og datamaskinene som analyserer materialet og omsetter det i forståelig informasjon til generaler og politikere. Trond Johansen er internasjonalt anerkjent som en av de beste analytikerne.

Omfattende kontroll

Det er helt på det rene at Forsvarets hemmelige tjenester har drevet omfattende per-

sonkontroll. Men den har ikke antatt slike politiske vill-vest-dimensjoner som forfatterne hevder i boken.

VG vet at offiserer i e-tjenesten fikk psykiske problemer. Et resultat av dette var og er blant annet spredning av oppblåste rykter om overvåking av regjering og storting.

Men mange ble overvåket – særlig kommunistene. USA satte som uttrykkelig forutsetning for leveranser av våpensystemer, avansert utstyr og deltagelse i en felles militær struktur at den militære virksomheten skulle være fri for kommunister.

Et stort apparat var i sving for å overvåke at dette kravet ble oppfylt. «Militær virksomhet» kan defineres vidt. Det er på det rene at virksomheten ble mer omfattende enn strengt tatt nødvendig, særlig i 1950-årene.

Her finnes det eneste direkte kontaktpunktet mellom e-tjenesten og Youngstorget. Regjeringen mente at den militære tjenesten ikke hadde god nok

greie på kommunister. Tre «eksperter» fra LO-miljøet i Bergen, foreslått av LO-leder Konrad Nordahl, ble ansatt.

De bar med seg Arbeiderpartiets og LOs erfaringer fra kamp mot kommunistene helt siden 1920-årene.

«Ingen vits»

ÅRHUS (VG) – Jeg har aldri hørt et ord om denne avlyttingen av Kåre Willoch. Og hva skulle nå vitsen være med det? Ingen har da noen sinne vært i tvil om hva Willoch mener om alt!

Utenriksminister Thorvald Stoltenberg avfeide smilende de fleste av VGs spørsmål når det gjelder påstandene i boken «Vi som styrer Norge».

Sjokkboken i Stortinget

Av STÅL TALSNES SV og KrF vil ha full granskning av opplysningene som kommer fram i boken «Vi som styrer Norge». Begge partier ønsker et nytt granskingsorgan for den militære et-

terretningstjenesten, i likhet med kontrollorganet for overvåkingstjenesten.

Også lederen i forsvarskomiteen, Hans Resjorde fra Frp, kan tenke seg en grundig gjennomgang av e-tjenestens virksomhet.

Saken kommer helt sikkert opp i spørretimen neste onsdag. Både Kjell Magne Bondevik (KrF) og Paul Chaffey (SV) har varslet spørsmål til forsvarsministeren. Begge politikerne er kritiske til det som har kommet frem om samrøret mellom e-

tjenesten og toppledelsen i Ap.

– En slik sammenblanding er uholdt, og påstandene bør granskes, sier Chaffey. Også KrF-leder Bondevik vil ha full opprydding.

– Dette må vi komme til bunns i, er Bondeviks kommentar.